

KOMUNIKACIJA NA DALJINU SA SUDOVIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ
DISTANCE COMMUNICATION WITH THE COURTS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Nora Frankić*
Ivan Belaj**

SAŽETAK

Težnje za poboljšanjem učinkovitosti i dostupnosti pravosudnog sustava, dovele su do postupnog povećanja korištenja tehnologije posljednjih godina. Osmišljavanje oblika digitalne komunikacije kojim će se olakšati protok, spremanje i pristup informacijama, a ujedno donositeljima odluka omogućiti dobar pregled podataka potrebnih za pravilno donošenje odluka, za Ministarstvo pravosuđa i uprave predstavlja predan, dugotrajan i kontinuiran rad. Uspostavom aplikacija kojima se omogućava digitalna komunikacija zahtjeva suradnju institucija i poznavanje kako arhitekture aplikacije, tako i složenost unutarnjeg uređenja institucija koje surađuju, što bi nastavno dovelo do pouzdanog i valjanog pružanja informacija. U pravosudni sustav Republike Hrvatske implementirano je nekoliko platformi i alata za komunikaciju na daljinu, a upotreba tih alata razlikuje se prema vrsti suda odnosno vrsti predmeta. Cilj ovoga rada je utvrditi pravnu regulativu kao osnovu za uspostavu i upotrebu digitalnih alata za komunikaciju na daljinu te utvrditi mogućnosti primjene istih u odnosu na određene vrste sudskih postupaka s obzirom na njihove specifičnosti.

Ključne riječi: komunikacija, informacija, informatizacija.

ABSTRACT

Efforts to improve the efficiency and accessibility of the judicial system have led to a gradual increase in the use of technology in recent years. Designing a form of digital communication that will facilitate the flow, storage and access of information, and at the same time provide decision makers with a good overview of the data necessary for proper decision-making, represents dedicated, long-term and continuous work for the Ministry of Justice and Administration. The establishment of applications that enable digital communication requires

* Studentica 3. godine stručnog Upravnog studija Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, nf220051@vevu.hr

** Mag. iur., v.pred. Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, ibelaj@vevu.hr

the cooperation of institutions and knowledge of both the architecture of the application and the complexity of the internal organization of the cooperating institutions, which would always lead to reliable and valid information provision. In the judicial system of the Republic of Croatia, several platforms and tools for remote communication have been implemented, and the use of these tools differs according to the type of court and the type of case. The aim of this work is to determine the legal regulations as a basis for the establishment and use of digital tools for remote communication and to determine the possibilities of their application in relation to certain types of court proceedings with regard to their specificities.

Keywords: network, communication, information, computerization.

UVOD

Digitalizacija pravosuđa pripada razvojnim promjenama kojima je cilj povećati učinkovitost i transparentnost pravosuđa. Na razini Republike Hrvatske Ministarstvo pravosuđa i uprave, kao najviše tijelo za obavljanje pravosudne uprave, ima zadaću modernizirati pravosuđe, te osigurati tehničke preduvjete i uspostavljanje informacijskog sustava koji omogućava razmjenu dokumenata elektroničkim putem na brži i sigurniji način.¹ Normativnim aktima kojima se uređuju pravila postupka na temelju kojih sud raspravlja i odlučuje određen je način razmjene dokumenata i informacija između sudionika sudskih postupaka i sudova, dok pretpostavke za podnošenje podnesaka i dostavu „modernijim“ načinom dostave, odnosno u elektroničkom obliku, oblike zapisa takvih podnesaka, te organizaciju i djelovanje informacijskog sustava uređuje pravilnikom ministar nadležan za poslove pravosuđa.² S obzirom da je Republika Hrvatska jedna od država članica Europske unije, nužno je usklađivanje zakonodavstva Republike Hrvatske s izvorima prava Europske unije, a koji podržavanjem komunikacijskih tehnologija na daljinu pokušavaju, osim postizanja bržeg i sigurnijeg načina komunikacije između stranaka i sudova, omogućiti jefitniji i lakši pristup pravosuđu.³ Uvođenje novih oblika digitalne komunikacije za donositelja zahtijevaju i pridržavanje propisa kojima je regulirana zaštita osobnih podataka, budući je pravo na zaštitu osobnih podataka priznato kao temeljno pravo Povelje Europske unije o temeljnim pravima⁴. Suvremeni način razmjene podataka sa sobom nosi rizik njihova neovlaštenog prikupljanja, obrade i prijenosa zbog sve veće dostupnosti osobnih podataka različitim subjektima, pa tako i mogućnosti da se zbog suvremenog stupnja tehnološkog razvoja ti podaci velikom brzinom razmjenjuju i koriste na globalnoj razini.⁵ Proteklo razdoblje rezultiralo je poboljšanjem

¹ Službena web stranica Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, dostupno na: <https://mpu.gov.hr/o-ministarstvu/9>, [datum pristupa 23. 02.2023.]

² Čl. 106.a st. 8. Zakona o parničnom postupku (dalje: ZPP), Službeni list SFRJ, br. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91; Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22 i 114/22).

³ Europski parlament, dostupno na:

<https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20201126STO92502/nova-pravila-eu-a-digitalizacija-i-laksi-pristup-pravosudu>, [datum pristupa: 23.02.2023.]

⁴ Čl. 8. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, Službeni list Europske unije C 303, 14.12.2007.

⁵ Bukovac Puvača M., Demark A. (2019.) Pravo na zaštitu osobnih podataka kao temeljno pravo i odgovornost za štetu zbog njegove povrede, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 40, br. 1, str. 287-315

pravosudnog sustava ostvareno digitalnim transformacijama kojima je omogućeno pružanje usluga i informacija građanima, te komunikaciju sa sudovima putem interneta. Sve većom modernizacijom infrastrukture, danas postoji niz informacijskih sustava i usluga pravosudnih tijela, no u ovom radu analizirat će se samo neke od njih u nadležnosti sudova Republike Hrvatske. Koristeći metode sinteze, deskripcije i komparacije autori donose pregled postojećeg stanja kao i preporuke za uspješniju implementaciju u radu navedenih digitalnih alata.

1. DIGITALNA TRANSFORMACIJA SUDOVA

Važnost digitalizacije pravosuđa ogleda se u činjenici kako je ista navedena kao jedan od ciljeva Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine⁶. U navedenom dokumentu se navodi kako će digitalna tehnologija transformirati pravosuđe, optimizirajući i pojednostavljajući procese, a navedeno će imati učinak na poboljšanje dostupnosti i učinkovitost usluga te zadovoljenje potrebe građana za kvalitetnom javnom upravom uz istodobno podizanje razine transparentnosti dostupnosti pravosuđa. Ostvarivanje ovih ambicioznih ciljeva moguće je jedino adekvatnim osposobljavanjem pravosudnih djelatnika za rad na digitalnim platformama, a čija upotreba treba biti jednako podržavajuća i uključiva kako za korisnike tako i za zaposlene u sustavu pravosuđa.

U razdoblju digitalizacije, koja ima značajan utjecaj na mnoga životna područja građana, pa tako i na same sudove, provedene su brojne aktivnosti i uvedeni alati za vođenje predmeta i elektroničku komunikaciju u sudovima, kao i između sudova i drugih sudionika postupka, a sve s ciljem skraćivanja trajanja sudskih postupaka i modernizacije funkcioniranja hrvatskog pravosuđa, što bi nastavno sustav dodatno unaprijedilo i približilo građanima.⁷

Modernizacija i poboljšanje učinkovitosti u sudovima daju povjerenje građanima u poštivanje njihovih prava i nepristranosti sudova. Ipak, jedan od najvećih učinaka koji se postiže digitalizacijom sudova je vrijeme. Informacijskim sustavima i internetskim uslugama građanima se pruža brže i jeftinije ostvarivanje prava, te veća dostupnost informacija, dok za sudove predstavlja brže, učinkovitije i nesmetano rješavanje poslovnih procesa, kao i veću transparentnost sudova.

U svim sudovima Republike Hrvatske koristi se integrirani informacijski sustav eSpis. „Sustav eSpis je jedinstveni informacijski sustav za upravljanje i rad na sudskim predmetima koji se sastoji od standardne aplikacije, računalne i telekomunikacijske opreme i infrastrukture, systemske programske opreme i alata te svih podataka koji se tim sustavom unose, pohranjuju i prenose iz svih vrsta upisnika na općinskim, županijskim te trgovačkim sudovima, Visokom trgovačkom sudu Republike Hrvatske i Vrhovnom sudu Republike Hrvatske“. Sustav eSpis povezan je sa drugim sustavima, odnosno sudskim registrom, evidencijom o osobnim identifikacijskim brojevima, jedinstvenim registrom osoba, e-oglasnom pločom sudova,

⁶ Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, Narodne novine br. 13/21.

⁷ Nacionalni plan razvoja pravosudnog sustava za razdoblje od 2022. do 2027. godine, dostupno na: https://mpu.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategije,%20planovi,%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20razvoja%20pravosudnog%20sustava%20za%20razdoblje%202022_2027.pdf

kaznenom evidencijom i sustavom državnog odvjetništva.⁸ Osim za unos, pohranu i prijenos podataka iz svih vrsta upisnika na sudovima, sustav eSpis služi za evidentiranje i praćenje podataka o sudskim predmetima, odnosno za sve tipove postupaka i sudova koji se administrira sa središnje lokacije. Temeljem Zakona o sudovima ministar nadležan za poslove pravosuđa donosi Pravilnik o radu u sustavu eSpis, dok je za svaki pojedini sud početak korištenja sustava isti odredio Odlukom, nakon što su se za to ispunili tehnički i organizacijski uvjeti.⁹

Pored sustava eSpis koji je temelj za upravljanje i rad na predmetima u sudovima, dostupne su i e-usluge u okviru istog sustava, kao što su: e-komunikacija, e-oglasna ploča, e-predmet, e-ovrhe i izdavanje uvjerenja da se ne vodi kazneni postupak. Osim sustava koji omogućavaju komunikaciju na daljinu između sudova i stranaka, te pružanje usluga, uspostavljene su i aplikacije/alati u sudovima kojima se zaposlenicima olakšava rad, te omogućava brže rješavanje poslova, poput alata umjetne inteligencije. Primjerice uređaj za pretvaranja govora u tekst, koji se upotrebljava u sudovima i državnim odvjetništvima za obavljanje sudskih i državnoodvjetničkih postupaka bez posebnog diktiranja na zapisnik, čime se štedi vrijeme jer se zapisničari, umjesto pisanja po diktatu baziraju na kontrolu rječnika i ostale administrativne poslove.

1.1. Predaja zahtjeva online

Prvotno ostvarenje nekog od prava građana koje je u nadležnosti pravosuđa zahtijevalo je neposredno podnošenje zahtjeva u nadležnom tijelu, što je često rezultiralo dužim redom čekanja, te dodatnim troškovima za stranku. Današnjim sustavom napredovanja tehnologije u sudovima Republike Hrvatske omogućeno je, pored predaje zahtjeva i podnesaka putem elektroničke pošte, izdavanje uvjerenja elektroničkim putem, za koju uslugu Ministarstvo pravosuđa i uprave osigurava tehničke preduvjete. Strankama je na taj način omogućeno da putem sustava e-Građani predaju zahtjev za izdavanje uvjerenja da se ne vodi kazneni postupak, prate status predanog zahtjeva, te konačno dobiju uvjerenje u osobni korisnički pretinac i/ili na adresu elektroničke pošte.¹⁰ Kako neke usluge zahtijevaju plaćanje sudske pristojbe, omogućeno je i plaćanje platnim karticama putem interneta, sustavom za naplatu javnih davanja Republike Hrvatske. Sustav za naplatu javnih davanja je uspostavila i vodi Financijska agencija temeljem Odluke Vlade Republike Hrvatske.¹¹

⁸ Čl. 2. Pravilnika o radu u sustavu eSpis, Narodne novine br. 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 112/17, 119/18, 39/20, 138/20, 147/20, 70/21, 99/21, 145/21, 23/22 i 12/23.

⁹ Čl. 1. st.3. Pravilnika o radu u sustavu eSpis

¹⁰ Službena stranica Ministarstva pravosuđa i uprave, dostupno na: <https://usluge.pravosudje.hr/uvjerenje-kazneni-postupak/index.xhtml#> [datum pristupa: 15.2.2023.]

¹¹ Odluka Vlade Republike Hrvatske o primjeni i vođenju sustava za naplatu javnih davanja putem platnih kartica, Narodne novine, br. 123/19.

1.2. E-predmet

Kako bi se sudovi rasteretili svakodnevnih upita stranaka o statusu predmeta na sudu, pokrenut je javni pristup osnovnim podacima o sudskim predmetima kroz uslugu e-predmet. Javna i besplatna usluga koja strankama, punomoćnicima i drugim zainteresiranim osobama koje sudjeluju u sudskim postupcima pruža informacije o trenutnom tijeku i dinamici rješavanja predmeta u redovnom postupku i postupku po pravnom lijeku. Ipak, istom uslugom nije omogućen uvid u sadržaj samog dokumenta sudskog spisa, pa je za sadržaj samog dokumenta i dalje potreban neposredan uvid u sudski spis. Uvođenjem usluge e-predmeta za donositelja je prvenstveno bilo cilj rasteretiti sud svakodnevnih upita stranaka o statusu predmeta na sudu kako bi se u to vrijeme u većoj mjeri mogli posvetiti učinkovitijem rješavanju predmeta.¹²

1.3. E-komunikacija

Informacijski sustav za elektroničku komunikaciju sudionika sudskih postupaka sa sudovima jedno je od novijih, ali i najvažnijih aktivnosti Ministarstva pravosuđa i uprave. Takozvana e-komunikacija omogućava odvjetnicima, državnim odvjetništvima, stečajnim upraviteljima, javnim bilježnicima, sudskim vještacima, sudskim procjeniteljima, sudskim tumačima, te fizičkim i pravnim osobama slanje podnesaka sudu, zaprimanje sudskih pismena, udaljeni uvid u sudski predmet, te zaprimanje upozorenja kako je nad nekom od stranaka, u predmetima u kojima su punomoćnici, otvoren stečajni postupak. Za upotrebu sustava elektroničke komunikacije potrebno je posredstvo e-građana, NIAS elektronička vjerodajnica razine 3 ili više, odgovarajući potpisni certifikat, te upis u interni registar Ministarstva pravosuđa i uprave. Pretpostavke za podnošenje podnesaka u elektroničkom obliku pred sudovima, njihovu dostavu, oblike zapisa, odnosno formata takvih podnesaka, te organizaciju i djelovanje informacijskog sustava za elektroničku komunikaciju propisuje Pravilnikom ministar nadležan za poslove pravosuđa.¹³ Odluku o ispunjavanju tehničkih uvjeta za primjenu navedenog Pravilnika donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa.¹⁴

Osvremenjivanjem elektroničke komunikacije propisana je obveza upisa svih trgovačkih društava, odnosno njihovih opunomoćenika u sustav e-komunikacije, što je nastavno dovelo do povećanja uporabe elektroničke komunikacije. Izmjenama Zakona o parničnom postupku, 2019. godine uvedena je obveza podnošenja podnesaka u elektroničkom obliku za sve pravne osobe¹⁵. U suprotnom riskiraju istek rokova u sudskim postupcima ili nepravovremeno informiranje o statusu određenog sudskog postupka. Dodjela prava pristupa sustavu e-komunikacije propisana je člankom 4. Pravilnika o elektroničkoj komunikaciji, koji donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa, a kojim je propisano da se u postupanju s

¹² Službena web stranica Ministarstva pravosuđa i uprave, dostupno na: <https://e-predmet.pravosudje.hr/?q=o>
[datum pristupa: 18.2.2023.]

¹³ Čl. 1. Pravilnika o elektroničkoj komunikaciji, Narodne novine, broj 139/21.

¹⁴ Čl. 18. Pravilnika o elektroničkoj komunikaciji

¹⁵ Čl. 106. st. 5. ZPP-a

podnescima u elektroničkom obliku primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku, Zakona o upravnim sporovima, Sudskog poslovnika i Pravilnika o radu u sustavu eSpis¹⁶.

Sustav e-komunikacije prvotno je bio namijenjen za komunikaciju sa sudovima u parničnim, ovršnim i izvanparničnim postupcima, upravnim sudovima i Visokom upravnom sudu Republike Hrvatske. Danas je elektronička komunikacija u primjeni na svim trgovačkim, općinskim, upravnim i županijskim sudovima te na Visokom trgovačkom sudu Republike Hrvatske, Visokom upravnom sudu Republike Hrvatske i Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

Izmjenama Zakona o kaznenom postupku od 19. srpnja 2022. godine uvedena je elektronička komunikacija i u kaznenom postupku u skladu kojih je ministar pravosuđa i uprave donio Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji u kaznenom postupku¹⁷. Dakle, do sada je sustav elektroničke komunikacije uveden u parnični, ovršni, izvanparnični, te kazneni postupak, dok je u tijeku stvaranje tehničkih preduvjeta kako bi i građani mogli sudu slati podneske putem elektroničke komunikacije, kao i zaprimati dokumente od suda na isti način¹⁸, čime bi se dodatno skratilo vrijeme provođenja postupka, troškovi postupka znatno smanjili, te sudionicima olakšali komunikaciju sa sudom.

1.4. E-oglasna ploča

Temeljem članka 98. stavka 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku¹⁹, ministar pravosuđa i uprave donio je Odluku o ispunjavanju uvjeta za isticanje presude na e-oglasnoj ploči sudova²⁰, te se od listopada 2014. godine koristi usluga e-oglasne ploče na općinskim i trgovačkim sudovima u Republici Hrvatskoj. Uslugom elektroničke oglasne ploče ukinuta je fizička oglasna ploča sudova i omogućena dostava pismena sudionicima u sudskim postupcima putem oglasne ploče korištenjem informacijskih tehnologija. Na e-oglasnoj ploči sudovi objavljuju presude, te sva pismena koja je sud trebao dostaviti stranci na adresu prebivališta, boravišta ili adresu upisanog sjedišta, a pismeno nije ni nakon ponovljene dostave uručeno²¹. Na isti način se pismena dostavljaju i osobama koje još nisu zatražile ili im još nije dodijeljeno pravo pristupa informacijskom sustavu elektroničke komunikacije sa sudovima²². Dostava putem e-oglasne ploče se smatra izvršenom istekom osmog dana od dana objave pismena na e-oglasnoj ploči suda. Pretragom e-oglasne ploče suda prikazuju se svi relevantni podaci, uključujući poveznicu za preuzimanje objave i poveznicu za javni pristup osnovnim podacima o predmetu, ranije spomenutom, e-predmetu. Sudovima je korištenjem usluge e-oglasne ploče omogućeno da pomoću posebne funkcije u eSpis aplikaciji riješe neuspjele dostave i brže rješavaju predmete. U svrhu zaštite podataka stranaka

¹⁶ Čl. 4. Pravilnika o elektroničkoj komunikaciji, Narodne novine, broj 139/21.

¹⁷ Članak 78.a stavak 7. Zakona o kaznenom postupku (dalje: ZKP), Narodne novine, broj: 152/08, 76/09, 80/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19 i 80/22.

¹⁸ Službena web stranica Ministarstva pravosuđa i uprave, dostupno na: <https://mpu.gov.hr/sto-su-tocno-digitalizacija-i-informatizacija-22068/22068> [datum pristupa: 23.2.2023.]

¹⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, broj 25/13.

²⁰ Odluka o ispunjavanju uvjeta za isticanje presude na e-oglasnoj ploči sudova, broj KLASA: 011-01/14-01/94, URBROJ: 514-04-14-01 od 20.listopada 2014. godine

²¹ Čl. 8. Ovršnog zakona, Narodne novine, broj: 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20 i 114/22.

²² Čl. 133. st. 6. Zakona o parničnom postupku

u postupcima u kojima je isključena javnost odluke i ostala pismena koja sud objavljuje potrebno je prethodno anonimizirati, koristeći posebnu funkciju eSpisa.

2. ROČIŠTE NA DALJINU

Razvoj tehničkih dostignuća omogućio je virtualnu nazočnost osobe u realnom vremenu na drugom mjestu i u drugom prostoru nego li se ona stvarno nalazi. Ova digitalna novost našla je svoju primjenu i u hrvatskim sudovima. U Republici Hrvatskoj normativni okviri pravno su uredili mogućnost korištenja videokonferencijske veze za potrebe vođenja postupka. „Ročište na daljinu označava ročište koje se održava sa sudionicima postupka putem audiovizualnog uređaja i tehnološke platforme za komunikaciju na daljinu“²³, odnosno putem računala s kamerom, mikrofonom i zvučnikom, opremljeno programskom platformom ili videokonferencijskim sustavom za sigurnu komunikaciju na daljinu, primjerice Microsoft Teams. Ročište na daljinu i izvođenje dokaza na daljinu mora se održati na način da svi sudionici postupka mogu komunicirati u stvarnom vremenu uz vidljivost sucu koji vodi postupak.²⁴

Za nesmetano održavanje ročišta na daljinu potrebna je dobra internetska veza. Ukoliko sud odluči da će održati takav oblik ročišta ili izvođenje pojedinog dokaza, na daljinu, potrebno je da prethodno pribavi očitovanja stranaka i drugih sudionika koji trebaju sudjelovati na ročištu, nakon čega stranke i svi sudionici u istom postupku moraju sudu dostaviti valjanu e-mail adresu na koju će sud poslati link, odnosno poveznicu, za pristup video/audio konferenciji.²⁵ Ročište na daljinu prvo se počelo primjenjivati u parničnim postupcima, pa je tako Izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku²⁶, osim što je detaljnije uređeno vođenje ročišta na daljinu i plan upravljanja postupkom, uvedeno i obvezno tonsko snimanje ročišta, kojim se ostvaruje nova metodologija rada u vođenju sudskih postupaka i njihove koncentracije, jača procesna disciplina svih sudionika, te olakšava rad sucima uz značajne uštede na radnom materijalu, što uvelike utječe i na veću transparentnost parničnih postupaka.

Temeljem članka 115. stavka 6. Zakona o parničnom postupku ministar pravosuđa i uprave donio je Pravilnik o održavanju ročišta na daljinu, kojim je detaljnije razrađen način održavanja ročišta na daljinu ili izvođenje pojedinog dokaza na isti način. Kako se radi o potpuno drugačijem održavanju ročišta, odnosno web ročištu, istim Pravilnikom je određen izgled i način pozivanja sudionika koji će pristupiti ročištu, mjesto vođenja ročišta na daljinu, utvrđivanje identiteta sudionika postupka, te potpisivanje zapisnika. Iako se nalazimo u vremenu digitalnog svijeta u kojemu većina građana svakodnevno razmjenjuje putem internetske veze informacije, podatke i slično, uvođenjem obveznog web ročišta potrebno je obuhvatiti i one kojima je zbog tehničke prirode onemogućen pristup i sudjelovanje takvom obliku održavanja ročišta. Tako je Pravilnikom utvrđena mogućnost pristupa ročištu u zgradi suda za one sudionike za koje se nakon poziva na ročište utvrdi da ne mogu prisustvovati ročištu na daljinu, a o čemu stranka prije održavanja ročišta mora obavijestiti sud. Ukoliko ipak

²³ Čl. 5. st.1. t. 1. Pravilnika o održavanju ročišta na daljinu, Narodne novine, broj 154/22.

²⁴ Čl. 9. Pravilnika o održavanju ročišta na daljinu

²⁵ Čl. 115. st. 5. ZPP-a

²⁶ Izmjene i dopune Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, broj 80/22.

barem jedan sudionik postupka sudjeluje na ročištu putem audiovizualnog uređaja, primjenjuje se Pravilnik o održavanju ročišta na daljinu.²⁷ Iako u kaznenim postupcima digitalni način provođenja postupka nije novina jer je u upotrebi audio-video uređaj za vezu na daljinu, primjerice putem zatvorskog tehničkog uređaja za vezu na daljinu za sudjelovanje na ročištu okrivljenika koji je lišen slobode, a koji je raspravno nesposoban ili teško narušenog zdravstvenog stanja²⁸, primjena navedenog Pravilnika o održavanju ročišta na daljinu moguća je kod davanja iskaza žrtava kaznenih djela, udovoljavanju zamolbi inozemnog tijela u skladu s propisima posebnog zakona ili međunarodnog ugovora i slično. Novim zakonskim izmjenama kaznenog postupka proširuje se mogućnost uporabe audio-video linka u kaznenom postupku odnosno mogućnost održavanja ročišta na daljinu. Isto tako stvaraju se preduvjeti za obvezno tonsko snimanje rasprava u kaznenim postupcima, kojim bi se ujedno rasteretili prijepisa jer neće biti obvezan, samo kada postoje opravdani razlozi, a uvijek ako će to zatražiti okrivljenik koji nema branitelja, o čemu će odlučivati predsjednik vijeća.

ZAKLJUČAK

Kako bi se djelotvorno osigurala sredstva komunikacije između stranaka i sudova, te između tijela u državama članicama Europske unije, neophodno je služiti se alatima informacijske tehnologije. Digitalni razvoj pravosuđa treba biti usmjeren na čovjeka, ali istovremeno biti usklađen s temeljnim načelima pravosuđa, kao što su neovisnost i nepristranost sudova, učinkovita pravna zaštita i pravo na pošteno suđenje u razumnom roku. Zbog krize uzrokovane pandemijom virusa COVID-19 došlo je do mnogih problema u funkcioniranju pravosudnog sustava, kao zastoja dostave sudskih dokumenata što u tuzemnim, tako i prekograničnim dostavama, isteka rokova, odgađanja ročišta i slično. Zbog navedenog, postalo je razvidno kako je potrebno osigurati ubrzan oporavak te digitalnu transformaciju radi održivijeg razvoja i veće otpornosti na buduće krize. Uvođenjem digitalnih rješenja i dostavu dokumenata putem interneta postiže se učinkovitija suradnja među sudovima u različitim državama članicama.

Implementacijom alata za javnu objavu i pretraživanje sudskih odluka uz prethodnu automatsku anonimizaciju poboljšava se transparentnost pravosudnog sustava koji omogućava kontinuirani pristup informacijama. Javno dostupnim odlukama uz poštivanje pravila o zaštiti osobnih podataka ujedno se omogućava sudovima praćenje i ujednačavanje sudske prakse. Primjena tonskog snimanja ročišta i ročišta na daljinu dovodi do ubrzanja postupka, lakšeg praćenja rasprava i povećanja učinkovitosti pravosudnog sustava.

Svakako je zamjetan pozitivan trend u ka jačanju digitalizacije pravosuđa u Republici Hrvatskoj, a rezultat toga su i brojna normativna rješenja pobrojana i opisana u radu (Odluka o ispunjavanju uvjeta za isticanje presude na e-oglasnoj ploči sudova, Odluka Vlade Republike Hrvatske o primjeni i vođenju sustava za naplatu javnih davanja putem platnih kartica, Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji, Pravilnik o održavanju ročišta na daljinu, Pravilnik o radu u sustavu eSpis, Zakon o kaznenom postupku i Zakon o parničnom postupku).

²⁷ Čl. 7. st. 2. i 3. Pravilnika o održavanju ročišta na daljinu.

²⁸ Čl. 129. ZKP-a

Digitalna infrastruktura sudova i nadalje se unaprjeđuje s obzirom na trendove u drugim državama članicama Europske unije, te je potrebno iskoristiti prednosti tehnologija na daljinu kojima se postiže brže, jednostavnije i rješavanje predmeta uz niže troškove. Isto tako potrebno je kontinuirano educirati zaposlenike sudova o mogućnostima novih digitalnih alata i prednosti koje oni donose, naročito starije populacije, kako bi se smanjili troškovi radnog materijala, te kako ne bi došlo do udvostručavanja posla. Isto tako potrebno je informirati javnost o aplikacijama i procesima pravosudnih tijela koje bi obostrano olakšale, ubrzale i povezale građane i pravosudni sustav.

LITERATURA

1. Bukovac Puvača M., Demark A. (2019.) *Pravo na zaštitu osobnih podataka kao temeljno pravo i odgovornost za štetu zbog njegove povrede*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 40, br. 1, str. 287-315.
2. Nacionalni plan razvoja pravosudnog sustava za razdoblje od 2022. do 2027. godine Ministarstva pravosuđa i uprave, dostupno na: <https://mpu.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategije,%20planovi,%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20razvoja%20pravosudnog%20sustava%20za%20razdoblje%202022%202027.pdf>
3. Odluka o ispunjavanju uvjeta za isticanje presude na e-oglasnoj ploči sudova, broj KLASA: 011-01/14-01/94, URBROJ: 514-04-14-01 od 20.listopada 2014. godine,
4. Odluka Vlade Republike Hrvatske o primjeni i vođenju sustava za naplatu javnih davanja putem platnih kartica, Narodne novine, broj 123/19.
5. Ovršni zakon, Narodne novine, broj: 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20 i 114/22.
6. Povelja Europske unije o temeljnim pravima, Službeni list Europske unije C 303, 14.12.2007.
7. Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji, Narodne novine, broj 139/21.
8. Pravilnik o održavanju ročišta na daljinu, Narodne novine, broj 154/22.
9. Pravilnik o radu u sustavu eSpis, Narodne novine, broj: 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 112/17, 119/18, 39/20, 138/20, 147/20, 70/21, 99/21, 145/21, 23/22 i 12/23.
10. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, broj: 152/08, 76/09, 80/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19 i 80/22.
11. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, broj: Službeni list SFRJ br. 4/77, 36/77, 36/80, 6/80, 69/82, 43/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, Narodne novine br. 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13, 89/2014, 70/19, 80/22 i 114/22.
12. Europski parlament, dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20201126STO92502/nova-pravila-eu-a-digitalizacija-i-laksi-pristup-pravosudu> [datum pristupa: 23.2.2023.]
13. Službena web stranica Ministarstva pravosuđa i uprave RH, dostupno na: <https://e-predmet.pravosudje.hr/?q=o> [datum pristupa: 27.2.2023.]